

A GYŰLÖLET SÍKJAI JÉZUS SZENVEDÉSTÖRTÉNETÉBEN

BARACS GABRIELLA

Mottó: „Ok nélkül gyűlölnék engem.” (Jn15,25)¹

A gyűlölet, mint érzés, motiváció és mozgatóerő, amely cselekedetekben valósul meg, nyomon követhető a Szentírásban, úgy az Ószövetségben, mint az Újszövetségben.

Az előadáshoz kiválasztott idézetek egy-egy igehelyhez kapcsolódnak az Ószövetségben (Ámós próféta könyve, Példabeszédek). A kapcsolódást az adja, hogy Ámós próféta is a szociális igazságtalanságok és a vallási tévelygés okán keletkező gyűlöletről beszél három vonatkozásban.

Jézus korában is felmerül a gyűlölet társadalmi síkja ugyanezen okok miatt, valamint politikai vonatkozásban az uralkodói hatalom síkján. Ezért gyűlöli Heródes még nem magát Jézust, csak a megjövendölt új királyt.

Ámós próféta könyvének 5. részében 3 igeszakasz szól a gyűlöletről. Az első jellemzést, a második útmutatást ad, a harmadik pedig ítéletet mond.

„Gyűlölik azt, aki feddözik a kapuban és utálják azt, aki feddhetetlenül beszél.” (Ám 5,10)

„Gyűlöljétek a gonoszt és szeressétek a jót; állítsátok vissza a kapuban az igazságot; talán megkegyelmez az Úr, a Seregek Istene a József maradékainak.” (Ám 5,15)

„Gyűlölöm, megvetem a ti ünnepeiteket, és nem gyönyörködöm a ti összejöveteleitekben.” (Ám 5,21–27)

A Példabeszédekben választott idézet, mely a gyűlöletről szól, így hangzik:

„Aki féli az Urat, gyűlöli a rosszat. A kevélyt és a kevélységet, a helytelen utat meg az álnok beszédet gyűlölöm.” (Péld .8,13)

Ámós (Kr.e. 760–750) próféta Isten ítéletét hirdeti elsősorban a szociális igazságtalanságok miatt.²

¹ Varga Béla: *A logikai érték problémája és kialakulásának története*. Budapest, 1922. 24.

² Ámos (Ámosz) Judea pusztájának nyugati részén fekvő Tekoában született. Fügetermelő és pásztor volt. Prófétai elhívása után ment át az északi országrészbe 760 körül. Könyve 9 főrészből áll. (Dr. Lenkeyné Dr. Semsey Klára: *Bibliaismeret* Református Theológiai Akadémia, Debrecen, 1991 71. o.) Az idézett igehelyek forrása: *Szent Biblia* (ford.: Károli Gáspár) Magyar Bibliai Tanács Budapest, 1992.

„Halljátok meg ezt az ígét, ti básáni tehenek Samária hegyén, akik sanyargatjátok a nincsteleneket, és bántalmaztatok a szegényeket.....eljön rátok az az idő, amikor szigonnyal visznek el benneteket, maradékokat pedig halászzhorgokkal” (Ám 4,1–3)

„Tudom, hogy milyen sok a bűnötök, és mily nagyok vétkeitek: sanyargatjátok az igazat, elfogadjátok a megvesztegetést, elnyomjátok a szegényeket a kapuban.”(Ám 5, 12–13).

A próféta a szociális igazságtalanságok mellett ítéletet hirdet az olyan istentisztelet felett is, amely nem eredményezi az életfolytatás Isten akarata szerinti megváltozását.

„Gyűlölöm, megvetem ünnepeiteket, ünnepségeiteket ki nem állhatom... (...) Ezért fogságba küldelek titeket, Damaszkuszon túlra... . (Ám 5,21,27)

Az ítélet a férfiakat és nőket egyaránt sújtja. Samária előkelő asszonyait a próféta „Básán tehenei”-nek nevezi. Hogy mi módon nyomták el a szegényeket és hogy parancsoltak és vették rá férjeiket az igazságtalan rablásokra jól példázza Jezabel magatartása. Jezabelt Áháb király (Kr.e. 871–857) vette feleségül.³ Így kezdtek idegen istent tisztelni. Samáriában elterjedt a Baál-kultusz, még templomot is építettek neki Izraelben. (Ez az északi országrész két néven is szerepel: Izrael és Samária.) A későbbi könyvekben erőteljesen megjelenik a samáriaiak iránt érzett ellenszenv. Így az Újszövetségi evangéliumok is bemutatják ezt Jézus tettein keresztül. Ez is összekapcsolja a gyűlöleten keresztül Ámos próféta korát Jézuséval.

A másik kulcsszó a szociális igazságtalanságok elítélése; ez vezethet el, köthet össze Jézus korának társadalmi csoportjaival és azok követeléseivel, reményeivel, melyeket egy a Dávid házából való megígért messiás személyéhez kötnek.⁴

Az Újszövetségi idézetekben a gyűlölet nem a szeretet ellenpárja, nem a bosszúállás szításának lelki megnyilvánulása, hiszen Jézus a megbocsátás prófétája.

„Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek” (Mt5,7)⁵

Ezt a boldogmondást csak akkor érthetjük meg a maga nagyszerűségében és a maga korának újszerűségében, ha megvilágítjuk az adott kor jellemzőit; A zsidó ember Jézus kora előtt és Jézus korában a nem zsidóra, a pogányra gyűlölettel tekintett. Az irgalmasságot az adott kor embere nem ismerte, legfeljebb családi körben gyakorolta, de egyébként megvetendő gyengeségnek

³ Áháb Omri király fia, Jezabela szidóniak királyának, Etbaalnak volt a leánya. i.m. 67–68. o.

⁴ u.o.71. o.

⁵ Jézus boldogmondásait részletesen elemzi és értelmezi Gyökössy Endre: *A növekedés boldogsága* című könyve (Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1991.)

tartotta. Egy szegény pogány asszonynak még szülése alatt sem volt szabad segíteni senkinek. Annak a kornak az embere akkor volt boldog, ha gyűlölködhetett, ha irgalmatlan lehetett, ha embertársa fölé kerekedhetett. Különösen ha az másféle ember volt, mint ő. Ilyen irgalmatlansággal gyűlölte a zsidó a pogányt. A pogány, azaz a római vagy görög viszont mindenkit gyűlölt és irgalmatlan volt azokkal, akiknek a nyelvét nem értette. Ezeket barbárnak tartotta. Ebben a társadalmi közegben újszerűen robbant be az a történet, melyet Jézus az irgalmas samaritánus példázatában mondott el. Itt egy, a zsidók által megvetett és gyűlölt samaritánus cselekedett irgalmasan, gyűlölet nélkül az őt gyűlölővel, bár maga sem rajongott a zsidókért. (Lk. 10,25–37.) A történetből kiemelkedik két szó: a „lehajol” és a „szolgál”. A samaritánus lehajol a vérében fekvő zsidó fölé és nem leereszkedik hozzá. Ez a lehajlás a szeretet, mely a szolgálattal együtt érvényes. Így feszíti szét ez a történet a kor szűk és körülhatárolt szeretetét. Ez a példaadás a határtalan szeretetre, az *agapé*, amely mint irgalom jelentkezik még az ellenség iránt is.⁶

Dinamikus szelídség volt Jézus tanításában, úgy tanított, mint akinek hatalma van. Ellenfelei ezért is gyűlölték.

„Hallottátok, hogy megmondatott: Szeresd felebarátodat és gyűlöld ellenségedet.” (3 Mózes 19,18.)

„Én pedig azt mondom néktek: Szeressétek ellenségeiteket, áldjátok azokat, a kik titeket átkoznak, jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnek és imádkoztatok azokért, a kik háborgatnak és kergetnek titeket.” (Mt 5,44.)

A gyűlölet, mint negatív érzelem így eltűnik, nem irányul senkire, feloldódik egy pozitív érzésben; a szeretetben. Kíváncsú a megbocsátás, mások megítélése helyett. Ez áll abban az imában, melyet Jézus tanított az őt követőknek:

„És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk azoknak, akik ellenünk vétkeztek;” (Mt. 6,12.)

„Mert ha megbocsátotok az embereknek az ő vétkeikéért, megbocsát néktek is a ti mennyei Atyátok. Ha pedig meg nem bocsátjátok az embereknek az ő vétkeiket, a ti mennyei Atyátok sem bocsátja meg a ti vétkeiteket.” (Mt 6,14–15.)

„Ne ítéljetez, hogy ne ítéltessetek.” (Mt 7,1)

Amikor egy samáriai falura az égből tüzet kívántak sértődött tanítványai, amiért ott nem fogadták be őket, Jézus megdorgálta őket a rossz kívánságért. Így történt akkor is, amikor elfogatása idején Péter karddal a kezében igyekezett megvédeni, megsebesítve a főpap egyik szolgáját. Nem volt helye a gyűlöletnek, Jézus meggyógyította a sebesültet, Péternek pedig ezt mondta:

⁶ u.o. 42–44.o.

„Tedd vissza helyére a kardodat, mert akik kardot fognak, kard által vesznek el.” (Mt 26,52) Máshol pedig „Boldogok, akik békét teremtenek, mert ők Isten fiainak nevezetnek.” (Mt 5,9)

Itt Jézus a „shalom” szót használhatta, mely a zavartalan kapcsolatot jelenti Isten és ember, s az ember és ember között.⁷ Ennek ellenére senki sem állíthatja Jézusról, hogy megalkuvó módon volt szelíd. Ravaszul sem volt az. Néha úgy csattant a szava, mint az ostor. Máskor kötelet font és azzal zavarta ki a kufárokat a templomból. A harcot nem magáért folytatta, nem magáért haragudott, nem gyűlölt és ezt nem engedte tanítványainak sem.⁸

„És gyűlöletesek lesztek mindenki előtt az én nevemért...” (Mt 10,22)

A kísértő is gyűlölte Jézust. Amikor azzal kísértette, hogy a köveket változtassa kenyerekké, a pusztai, qumráni zsidó-esszénus kolostor jelszavával csábította Jézust. Ezek saját fajtestvéreiket is gyűlölték és megvetették. Mindenkitől eltávolodtak, hatalmas erőfeszítéssel tartották fenn magukat, senkivel sem vállalva közösséget, szinte kilépve a világból, a gyűlöletet vonva maguk köré szigetelő és védő falként.⁹ Jézus azokat mondja boldogoknak, akik az erő szelídségében, a felismert igazsággal és a megkapott agapéval, ahol csak erre lehetőségük van, helyreállítják a békességet: Isten és ember között, ember és ember között. És itt nincs helye a gyűlöletnek. A boldogmondásokat végigkísérve felvázolódik annak a mentalitásnak az eredendő vonulata, összetevői és erőteljes megjelenése, mely mentalitást az ellenfelek mélységesen gyűlöltek Jézusban és még a vele rokonszenvezők sem mindig tudták könnyen elfogadni.

„Boldogok, akiket az igazságért üldöznek, mert övék a mennyek országa. (...) Boldogok vagytok, ha énmiattam gyaláznak és üldöznek titeket, és mindenféle rosszat hazudnak rólatok. (...) Örüljete és ujjongjatek azért, hogy jutalmatok bőséges a mennyekben, mert így üldözték a prófétákat is, akik elöttetek éltek.” (Mt 5,10–10.)

Az Emberfia nem azért jött, hogy néki szolgáljanak, hanem hogy Ő szolgáljon és adja az életét váltságul sokakért. Előrevetíti saját sorsát, saját szenvedéstörténetét, mely tágabb értelemben már a fogantatásával megkezdődött, majd születésével folytatódott és első kegyetlen megnyilvánulását látjuk azzal a gyűlölettel, amelyet Nagy Heródes, (Kr. e. 37–4.) a hatalmát féltő király kerestette a megjöendő új királyt.¹⁰ A „bethlehemi csillag” az új

⁷ u.o. 56.o.

⁸ u.o. 30–31.o.

⁹ u.o. 54.o.

¹⁰ Nagy Heródes: Kr.e. 63-ban a zsidóság a római birodalom uralma alá került. Az idumeai Heródes Kr.e. 37-ben elfoglalta Jeruzsálemet, s a rómaiak engedélyével

uralkodót jövendölte és a mágusok a trónörököszt Jeruzsálemben a királyi palotában keresték. Az uralkodó több ezer kisgyermeket öletett meg, Jézus megmenekült.

A gyűlölet megjelenése János evangéliumában.

„...és aki gyűlöli a maga életét e világon, örök életre tartja meg azt.” (Jn12,25) „Ha gyűlöl titeket a világ, tudjátok meg, hogy engem előbb gyűlölt ti nálatoknál.” (Jn15,18) „Ha e világból volnátok, a világ szeretné azt, ami az övé, de mivelhogy nem vagytok e világból, hanem én választottalak ki magamnak titeket e világból, azért gyűlöl titeket a világ.” (Jn 15,19) „...Ha engem üldöztek, titeket is üldöznek majd...” (Jn 15,20 b) „Aki engem gyűlöl, gyűlöl az én Atyámat is.” (Jn 15,23) „...de most láttak is, gyűlöltek is mind engem, mind az én Atyámat” (Jn15,24) „De azért lőn így, hogy beteljesedjék a mondás, mely megíratott az ő törvényökben: Ok nélkül gyűlöltek engem. (Jn 15,25)

Amit gyűlölni lehet az az evilági élet. Aki gyűlöl, az a világ, s akiket gyűlölnék; maga Jézus, a tanítványok és az Isten. Ezeket a síkokat maga Jézus határozta meg.

A továbbiakban vizsgáljuk meg a Jézussal szembeni gyűlölet kialakulását, indítékait és megismerését. Ennek nyomon követéséhez az alapot Jézus szenvedéstörténetéből meríthetjük, melynek két felfogása van:

– A tágabb értelemben vett szenvedéstörténet képviselői szerint az egész földi élete szenvedés volt Jézusnak. Születésekor már nem volt helye, egy istállóban, állatok között jött a világra, édesanyja jászolba fektette és az állatok melege övta a kisded életét:

„De királyi családjuk városában senki sem ismeri fel Józsefet és Máriát, nem részesülnek megbecsülésben Végül egy egyszerű épületben találnak szállást, ahova a jószágot szokták beterelni. Itt születik meg a világ megváltója. Az emberek mit sem tudtak róla...”¹¹

– A szűkebb értelemben vett szenvedéstörténet Jézus utolsó hete, mely a Virágvasárnappal vette kezdetét.¹² A történetet szinte óráról-órára nyomon

Izrael királya lett. A római megszálló csapatok azonban ellenőrzés alatt tartották az országot. A korszak és az uralkodó jellemzését bővebben leírja Dr. Semseyne i.m. 91–92. o.

¹¹ White, Ellen G.: *Jézus élete*, Budapest, 1993. Advent Kiadó 30. o.

¹² A témáról ír Szathmári Sándor: *Bibliaismeret II. Újszövetség* (Kiadja: Református Zsinati Iroda Tanulmányi Osztálya, Budapest, 1955), valamint a már idézett Biblia- ismeret, melyet Dr. Lenkeyné teológiai professzor állított össze, illetve *Baracs Gabriella: Jézus szenvedéstörténete* (szakdolgozat), Debreceni református Egyetem Kihelyezett Vallásstudományi Tanszék, Szeged, 1996. Modern megvilágításba helyezve a témát, Ulrich Luz írja. Máté passiótörténetének jelentősége Nyugat-Európában című tanulmányának „A máté passiótörténet etikai dimenziója” című részében: „Így inti tanítványait:” vigyázatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek”

követhetjük az evangéliumok segítségével, melynek tudósításai nagyon kicsit térnek el egymástól.

Jézus Jeruzsálemben személyes gyűlölettel találkozik. (János 2,28–3,24, 18.vers.) A zsidók Jézus elsődleges ellenlábasaként jelennek meg. Természetesen a zsidó Jézus és zsidó tanítványai osztoztak zsidó kortársaikkal a nehézségekben, mégis hangsúlyos a megkülönböztetés.

Felkeltette a zsidók gyűlöletét például a templom megtisztítása a kufároktól, vagy a gyógyítás szombaton. Ezért nagyon dühösek lesznek. Ugyanakkor a körülmétélést elvégzik szombaton. A zsidók támadást látnak Mózes törvényei ellen. (Jn.7,14–24 5,1–10)

A templomszolgákat utasítják Jézus elfogására. A templomszolgák jelentik a papoknak és a farizeusoknak, hogy Jézus úgy beszél, mint senki előtte, de jelentésükön azok tekintélyük tudatában gúnyolódni kezdenek. (Jn.7,45–52)

Amikor bevonul Jeruzsálembe az egész világ követi. Ezen a Virágvasárnapon megmutatkozik, hogy Jézust alaposan félreértik. Ő nem akar politikai bálvány, a római igától szabadító hős lenni. Neki nem a pillanatnyi siker, a politikai fordulat a fontos, hanem az ember üdvössége. (Lk.19–24)

„Lelkes ünneplő néptömeg fogadta. Királynak kijáró tiszteletadással köszöntötték, magasztalták. Énekszóval, éljenezve, pálmaágakkal (mert a pálma királyi fának számított) Messiás királynak nevezve üdvözölték. Sokféle elvárás veszi körül. Sokan remélik sorsuk jobbra fordulását, életük minőségi változását. Voltak, akik arra gondoltak, hogy elérkezett az idő, most fogja visszaállítani Izrael országát, megtörténik, a nagy igazságszolgáltatás. A győzelmes uralkodót várták, aki megsemmisíti az ellenséget és biztosítja országa békéjét, rendjét, jólétét.¹³

Jézus sorsa fordított exodus. Már csecsemőként hontalan üldözött.

Nagy Heródes, a hatalmához görcsösen ragaszkodó uralkodó gyűlölte, **Annás és Kajafás** zsidó főpapok: azt kívánták, hogy hatalmukat ne zavarja, kapcsolatukat ne lazítsa a rómaiakkal.

Péter, az első tanítvány: hazug és gyáva lett.

Júdás, a tanítvány: csalódott, áruló és bűnbánó lett,

Pilátus, a helytartó: a zsidókkal érzéketlenül, kegyetlenül bánt.

A zsidó tisztségviselők Jézus halálát követelik Pilátustól. Pilátus nem gyűlöli Jézust, de nem érti. A zsidók elérik a halálos ítéletet, mert Pilátus zavarodott és bizonytalan lesz. Nem mentheti meg Jézust. A gyűlölet hangja a választásnál Barrabást kiált, őt kell szabadon engednie.

(Mt 26,41) „... Itt a Hegyi Beszéd ötödik antitézise csendül fel: Ne álljatok ellen a gonosznak!”.....itt az etikai dimenzió egyben teológiai is.” In. *Hálával áldozzál*. Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar, Budapest, 2005. (69–81. p. 78.–79. p.)

¹³ www.spesnet.info/modules

Jézus perében két síkja rajzolódik ki a gyűlöletnek, az egyik a *vallási gyűlölet*, ezt képviselik a zsidók. A másik a *politikai gyűlölet*, ezt a rómaiak képviselik.

Palesztinában Jézus korában különféle vallásos irányzatok működtek, különféle célokkal, melyeket Jézus nem szándékozott megvalósítani, s talán a választásuknál ez a *társadalmi gyűlölet* játszott közre. Így lett sorsa a kiszolgáltatás és kiszolgáltatottság.

Ezek az irányzatok a következők voltak:

Az írástudók a törvény hivatalos magyarázói: ők voltak koruk képzett „teológusai”. 30–40 éves korukban, sok tanulás után felszentelték őket. Az Írást kutatták, magyarázták és tanították. Tekintélyük elismeréseként a „rabbi”, a „mester” megszólítás illette meg őket. A zsinagógában tanítottak, nevelő munkájukat is ott végezték. Sok tanítványuk volt, ha híresek lettek.

A sadduceusok pártja: A papi arisztokráciát képviselték a Nagytanácsban. Elvetették mindazokat a tanításokat, amelyeket nem tartalmazott Mózes 5 könyve. Vallási konzervativizmus és politikai opportunizmus jellemezte ezt a csoportot. A kezükben volt a politikai élet és a gazdasági vezetés; a főpap is ehhez a párthoz tartozott. Jézust veszedelmes forradalmárnak tartották, akitől féltették a népet. Mindenáron meg akartak szabadulni tőle.

A farizeusok pártja Jézus korában a tiszta kegyességi élet és a politikai függetlenségért való harc képviselői voltak. Kegyességük külsőséges és formális volt. A Tízparancsolat, a szombat és bizonyos tisztasági előírások megtartására kényszerültek. Lakóhelyeiken kis közösségekbe tömörültek. Több alkalommal volt vitájuk Jézussal.

A samaritánusok: Betelepített pogányokkal keveredett nép, akiket vallási keveredésük miatt a visszatért zsidók nem fogadtak be hitközségükbe, hiába akartak csatlakozni hozzájuk. A zsidók nem tartották őket magukkal egyenrangúaknak és mereven elzárkóztak tőlük. Az ellentét miatt Jézus korában a galileai zsidók inkább nagy kerülővel mentek fel Jeruzsálembe, de nem mentek keresztül Samárián. Rossz néven vették, hogy Jézus nem kerülte ki Samáriát és szóba állt a samáriai asszonnyal.

A szikáriusok: Tanításuk hasonló volt a farizeusokéhoz, de ők nem ismertek el földi királyságot és nem voltak hajlandóak adót fizetni. Isten királyságát erőszakkal akarták kikényszeríteni, ezért felkeléseket szerveztek és nem riadtak vissza az orgyilkosságok elkövetésétől sem. Volt rá példa, hogy öngyilkosságot is elkövettek, mint olyan engesztelő áldozatot, mely siettet a véget.

A zélóták: politikai és vallási rajongók voltak. A római birodalomnak való adófizetést és a császárért bemutatandó áldozatot élesen elleneztek. Céljuk a messiás eljövetelének siettetése volt, ezért a politikailag alkalmas pillanatot várták a végső harc kirobbantására.

A heródiánusok: Heródes párthívei voltak. Nagy Heródes uralmával felétel nélkül egyetértettek és elégedettek voltak. Róma védelme alatt akartak

egy hatalmas heródesi birodalmat alapítani. A farizeusok és a sadduceusok ellenségesen viszonyultak hozzájuk, de Jézus ellen szövetségre léptek velük. Az adófizetésre vonatkozó kérdést a Heródes-párt tagjai tették fel Jézusnak.

Az esszénusok: Jézus korának jellegzetes irányzata, a mózesi törvényeket szigorúan betartották. Vagyonközösség és szigorú napirend jellemezte életüket. A tanítványok közül többen kapcsolatban voltak ezzel a mozgalommal.

Ebben a feszült vallási és történelmi helyzetben türelmetlenül várták a megígért megváltót. Ekkor jelent meg Jézus.

Felvetődik a kérdés, miért nem szerették Jézust és tanítványait a saját korokban és miért gyűlölték a későbbi követőit, az első keresztényeket, akik senkinek nem ártottak, mindenkinek segítettek és ezt még pogány kortársaik is elismerték? Három jellemző szóba lehet sűríteni a választ.: „mások” voltak. „Emlékeztettek” és „békességszerzők” voltak. Senki nem szereti, ha különböznek tőle. Az első keresztények valóban mások voltak. Nem vettek részt a császár imáadásában, a személyi kultuszt elvetették. A tömegember számára mindig elviselhetetlen volt, hogy valaki más. Az is elvetendőnek tűnt, ha arra emlékeztették őket, hogy milyenek, a hibákat mindenki igyekszik elfedni és nem feltárni. A békességszerzők sorsa is gyakran az, hogy a két gyűlölködő fél a kibékülés után közösen fordítja haragját, gyűlöletét az őket kibékítőkre.

Jézus nem lelte örömét a szenvedésben, hiszen ő is vért verejtékezett, míg készült a kereszthalálra, amely egy megalázó büntetésnem volt a római birodalomban. Csak a rabszolgákat feszítették keresztre!

Összegzésként megállapíthatjuk, hogy Jézus szenvedéstörténetében a gyűlöletnek négy fajtája jelenik meg: **a)** konkrét személyre irányuló gyűlölet, amely Jézusra irányult, **b)** öngyűlölet (Júdás öngyilkossága) **c)** emberek csoportja iránt (zsidókra, samáriaiakra, rómaiakra irányuló) **d)** fogalom, eszme ellen (szelíd Messiás). Megnyilvánul a gyűlölet egyéni és közösségi szinten, vallási, politikai és társadalmi síkon egyaránt. A zsidók gyűlölik a nem-zsidókat (pl: samáriaiakat), a zsidók gyűlölik a rómaiakat és fordítva is. A római vezetők és a zsidó vallási vezetők között is izzott a gyűlölet. A zsidó vallási vezetők maguk között is gyűlölködtek, (pl. Nikodémus titokban kereste fel Jézust); de a római helytartó is gyűlölettel viseltetett Róma iránt. A gyűlölet érzése megjelenik káromló, csúfolódó szavakban, szidalmakban, gesztusokban és tettekben. Ott van az INRI („Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum” – Názáreti Jézus a zsidók királya) feliratban, Jézus ruházatában; (töviskorona, nád-pálca, vörös palást), a megalázó büntető eszközökben: ütlegetés, keresztre feszítés. A református énekekben ez így jelenik meg:

„5. Mint prófétát csúffá tették. Mert befedvén szent fejét. Verték... Mint királyt megalázzák, tövissel koronázzák, Náddal verék a bársonyban csúfolák térdhajításokban.

6. A fát adván szent vállára, mint pap meggyaláztaték. Az is lőn gyalázatjára, hogy megostoroztaték. A vitézek kifoszták. És ruháit megoszták; A nagy bűnöst elereszték, A szentet fára függeszték. „¹⁴)

A római birodalom területén mindenfelé ismert volt a rablók és rabszolgák büntetéseként alkalmazott keresztrefeszítés.¹⁵ Ez lett a sorsa Jézusnak is. A bámészkodó néptömeg mind kicsúfolta. Önmagát nem tudja megmenteni, pedig másokat megmentett. Krisztus nem felelt meg az emberek várákozásának. A szenvedéstörténetben részt vevő emberek magatartására az volt jellemző, hogy mindnyájan igyekeztek megőrizni saját egzisztenciájukat.

¹⁴ *Énekeskönyv magyar reformátusok használatára*, Magyar református Egyház kiadása, Budapest, 1988. 44. ének 517. o.

¹⁵ A kereszt, egykori bitófa négy különböző alakban fordul elő. Itt a római keresztet használták melynek jellemzője, hogy a keresztgerenda meglehetősen magasan van felerősítve.